

Het Houten Zwaard.

Werkboekje

Vrijheid!

Gemaakt door:

Jenny Smetsers

Esther Ikink

Daniëlla Theuws

Werkblad 1. Inleidende les.

Wat is vrijheid?

Wat betekent vrijheid voor jou?

Heb jij vrijheid in je leven? Leg je antwoord uit.

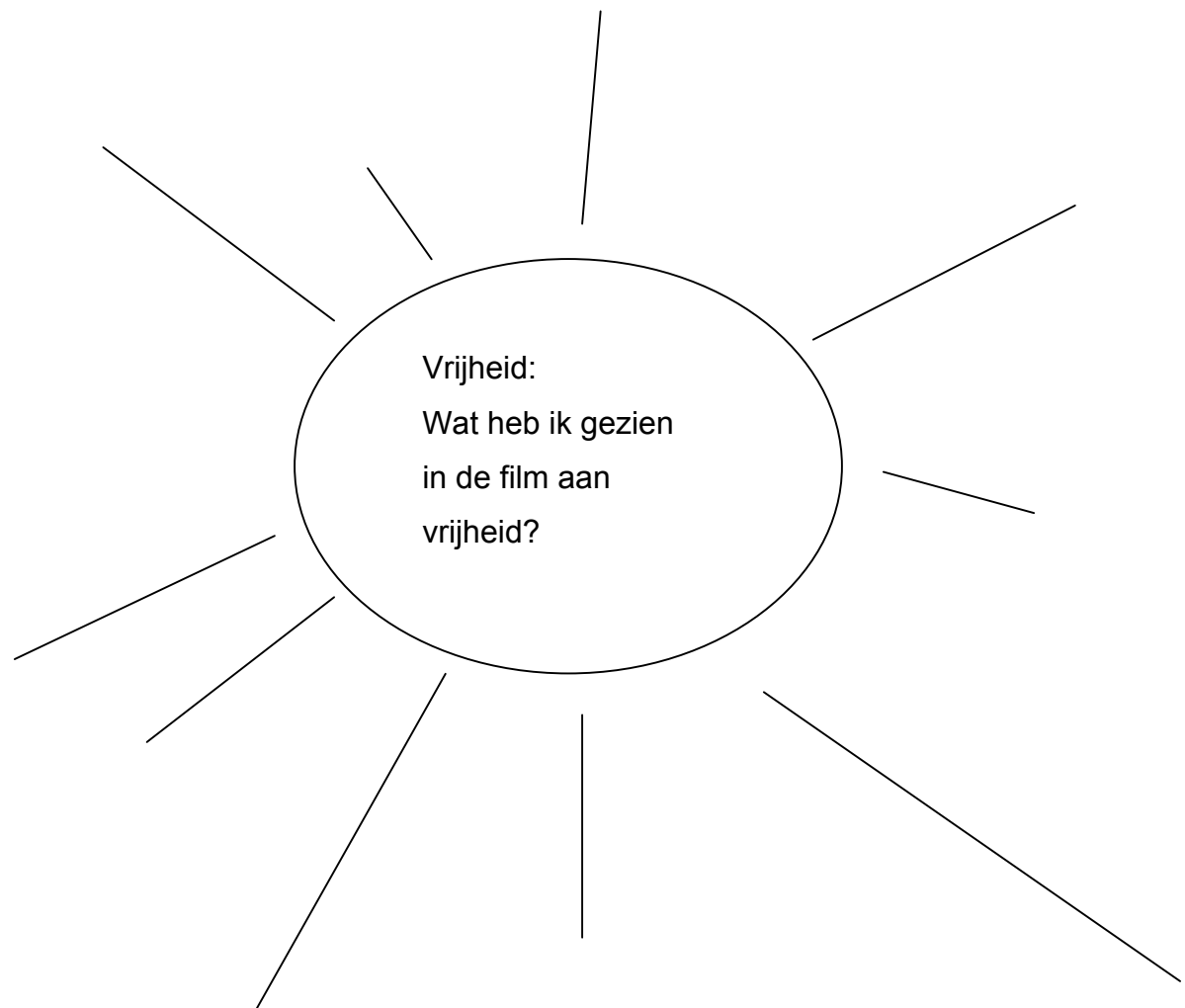
Leeft iedereen in de wereld in vrijheid? Leg je antwoord uit.

Werkblad 2

‘Het houten zwaard’.

Kijkvraag: Wat zie je aan vrijheid in de film? Gebruik het woordweb om je antwoorden in kernwoorden op te schrijven.

(Maak er zo nodig meer lijntjes bij).

Werkblad 3

(Let op dat iedereen dit werkblad invult).

1.	2.
3.	4.

Het Houten Zwaard, les 1

Macht en aanzien

Vraag: Wat betekent vrijheid als je macht hebt?

Vrijheid en geld

Vaak denken mensen dat het hebben van geld je veel vrijheid en macht geeft.

En vaak klopt dat idee ook wel: als je geld hebt om een auto te kopen, ben je niet afhankelijk van een fiets of het openbaar vervoer en kom je makkelijker op je bestemming aan.

Of je gaat werken en van je eerst verdiende geld mag je zelf kiezen wat je ermee doet;

een nieuwe game, jas of mobiel kopen.

Je hebt een groot bedrijf, waarmee je veel geld verdient en waarin jij beslist wie er mag werken en wie niet.

Je hebt misschien al ontzettend veel geld en je hebt alles al, wat moet je dan nog met al dat geld?

Werk in tweetallen.

Vraag1: *Zou je kunnen zeggen dat je met weinig geld wat vrijheid en een beetje macht hebt en dat je met veel geld veel vrijheid en ook macht hebt?*

Probeer jullie antwoord in één zin op te schrijven. Vergeet niet om erbij te zetten waarom jullie dit vinden.

omdat

Rijke en arme bevolking

In het Rome van onze gladiator Flamma, waren er, net als nu, verschillen in rijkdom. We gaan even terug in de tijd. Helemaal onderaan leven de slaven, mensen die nauwelijks of geen eigendommen hebben. Ook hebben ze geen **burgerrechten**. Ze zijn zelf eigendom van hun bazen, die geld hebben betaald aan de slavenhandelaar.

Daarboven komen de **proletariërs**. Een proletariër is een persoon die te arm is om voor zichzelf te zorgen, maar hij is wel vrij. Het komt zelfs wel voor, dat een slaaf een beter leven heeft dan een proletariër; een slaaf moet gezond blijven en krijgt dus eten en onderdak. Maar de arme proletariër heeft wel de vrijheid om te mogen stemmen bij verkiezingen voor de Senaat (de regering). De gewone man in Rome is een **plebejer**. Dit zijn werkende burgers die genoeg geld verdienen om hun familie te onderhouden. Ze leven in vrijheid en hebben natuurlijk ook stemrecht.

En zoals we uit de Middeleeuwen de adel kennen, waar bijvoorbeeld de ridders bij hoorden, is er in Rome ook een bovenlaag, de elite.

Als je bij een adellijke, rijke familie hoort, ben je een **patriciër**. Dan heb je stemrecht, maar dan maak je ook kans om in de Senaat gekozen te worden.

Extra opdracht individueel:

Wie hoort waar in de Romeinse wereld?

Lees de tekst en de opdracht op de volgende pagina. Vul dan de juiste letters bij de lagen in.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

Vanaf 31 v.Chr. werd het Romeinse Rijk een keizerrijk. De keizer was een alleenheerser. Zijn belangrijkste helpers, legeraanvoerders en bestuurders van verre gebieden, koos hij uit zijn senatoren. Senatoren kwamen uit de oudste, rijkste en voornaamste families van Rome. Zij waren meestal grootgrondbezitters, de (bijna altijd) adellijke elite.

De kooplieden waren even rijk maar kwamen vaak niet uit belangrijke families en stonden daarom een trapje lager in aanzien. Ze verdienden veel geld aan hun handel in het hele rijk of ze verhuurden huizen in de grote steden.

In de middenklasse hadden de beeldhouwers, goudsmeden, advocaten en artsen het ook vrij goed. De andere bestonden uit eenvoudigere mensen: kleine boeren, ambachtslieden en herbergiers.

Het proletariaat was het grootste deel van de bevolking. Zij waren zeer arm, hadden meestal geen werk. Wie werk had kreeg een zeer laag loon, nauwelijks genoeg om te overleven.

En dan waren er nog de slaven: gevangengenomen soldaten, vrouwen en zelfs kinderen uit vijandige gebieden. Zij werkten in huishoudens, steengroeven, mijnen, landbouw, roeiers in galeien,...

Tot welk deel van de piramide behoren de volgende mensen:

A winkeliers	D kleine boeren	G senatoren	J beeldhouwers
B proletariaat	E goudsmeden	H slaven	K grootgrondbezitters
C ambachtslieden	F kooplieden	I herbergiers	L keizer

Je kunt deze opdracht ook maken via:

<http://openleerhuis.be/oefeningen/3/5/17/89/3/817/index.html>

Werk in tweetallen:

Lees nu onderstaande bronnen over verschillende standen (groepen) in Nederland.

Bron 1:

De WAV (Wet arbeid vreemdelingen) verbiedt werkgevers en particulieren om vreemdelingen, die geen vrije toegang hebben tot de Nederlandse arbeidsmarkt, zonder geldige tewerkstellingsvergunning voor zich te laten werken. Het inzetten van illegale arbeidskrachten gaat immers ten koste van legale arbeidskrachten, die daardoor moeilijker aan werk komen. Bovendien

worden illegale arbeidskrachten vaak onderbetaald en worden sociale premies en belasting ontdoken. Dit leidt tot oneerlijke concurrentie met bonafide (betrouwbare) werkgevers.

Bron: www.inspectieszw.nl/onderwerpen/arbeidsverhoudingen/illegale_arbeid/

Bron 2:

Nederland is een welvarend land. Maar soms heeft iemand een steun in de rug nodig. Mensen zonder inkomen krijgen een uitkering. Ook bestaan er bijdragen in de kosten van zorg, huur en kinderopvang. De overheid verstrekt subsidies aan bijvoorbeeld ondernemers en woningbezitters.

Bron: www.rijksoverheid.nl/themas/subsidies-uitkeringen-en-toeslagen

Bron 3:

De Franse socioloog Pierre Bourdieu heeft ... vastgesteld dat 'de rijken', die beschikken over 'economische hulpbronnen' en 'culturele hulpbronnen', deze gebruiken om hun kinderen op een hoger niveau te houden dan de – steeds naar boven reikende – middenmoot. De rijke elite weet dat ze op de hielen wordt gezeten door de hogere middenklasse, die niets liever wil dan een trapje stijgen op de maatschappelijke ladder.

Malou van Hintum, *Onder elkaar, de terugkeer van de standen in Nederland*, Vrij Nederland, 06-09-03

Vraag 2:

A. Teken de piramide van de extra opdracht hieronder na. Vergelijk de Romeinse standen nu met de Nederlandse groepen in de maatschappij. Schrijf de Nederlandse benamingen nu op de juiste plaats in de piramide. Let op: je mag de onderstreepte begrippen uit de bronnen gebruiken, maar wie weet ken je zelf nog meer benamingen!

B. Stel dat je van iedere Romeinse groep een paar mensen met een tijdmachine naar onze tijd zou flitsen. Welke beroepen zouden ze dan kunnen hebben? Schrijf deze beroepen nu naast of onder de Nederlandse 'standen'; je mag ook figuurtjes tekenen met de kleding die bij het beroep passen.

C. Nu heb je beeld van de standen zoals we die in Nederland kennen. Zie jij verschil tussen de Romeinen en de Nederlanders?

Schrijf er twee op:

De Piramide van Nederland:

Macht en aanzien

Als je rijk bent, kijken mensen tegen je op. Je hebt veel **aanzien**. En als je dat hebt, heb je op de één of andere manier macht. Blijkbaar heb je iets gedaan waardoor je zo rijk bent. In Rome kon je op een paar manieren rijkdom vergaren.

De gemakkelijkste manier was geboren worden in een patriciërsfamilie. Dan was je vanzelf rijk. Een andere manier was het verdienen van geld als ondernemer, zoals de baas van Flamma deed met zijn gladiatoren. En je kon natuurlijk gokken; in de film is te zien dat mensen op de tribune geld inzetten op hun populairste gladiator.

Werk individueel bij vraag 3, 4 en 5:

Vraag 3: Welke soort rijkdom heeft volgens jou het meeste aanzien?

Als ondernemer en gokker had je je eigen geld verdiend, maar had je geen echte verplichtingen met dit geld naar de rest van de Romeinse bevolking. Als patriciër steeg je in aanzien als je een hoge functie kreeg in het Romeinse bestuur. Zo'n functie kreeg je als je genoeg stemmen had gewonnen.

Vraag 4: Maar wie waren ook alweer de groepen die mochten stemmen?

1. _____
2. _____
3. _____

De groep waar veel stemmers bij zaten, was ook de armste groep. En die mensen moesten natuurlijk worden overgehaald om op de beste patriciër te stemmen. Als je nauwelijks kunt eten en je moet heel lang werken voor je beetje geld, is het fijn als je een keer lekker kan eten en kunt ontspannen.

Vraag 5: Wat gingen die rijken dus doen denk je?

Met dit idee van brood en spelen gingen de latere Romeinse keizers door. Hiermee behield de top hun aanzien, hoewel ze er iets voor over moesten hebben. Hun status bestond niet alleen uit rijkdom, maar ook wat ze ermee deden voor andere mensen.

Werk nu weer in tweetallen:

Vraag 6: Zoek via internet of een woordenboek het volgende begrip op:

Noblesse oblige =

Daarna schrijf je op wat dit volgens jullie betekent; wat doet iemand die zich aan 'noblesse oblige' doet?

Gebeurt dat nog steeds? Geef ook voorbeelden.

Zo zie je, dat je best veel vrijheid hebt als je rijk bent, maar dat je vaak ook verplichtingen hebt.

Je hebt eerder gezien welke groepen we in Nederland kennen. En je weet nu dat de Romeinse rijken niet zomaar alles konden doen en dat er ook verplichtingen waren. Ook is er een verband tussen rijkdom, macht, aanzien en vrijheid.

Op de volgende pagina staat de eindopdracht van deze les.

Eindopdracht:

We begonnen met de vraag

Wat betekent vrijheid als je macht hebt?

Kijk nu nog eens naar het antwoord dat je op de eerste vraag hebt gegeven.

Je gaat voor jezelf na of je dat antwoord nog steeds goed en volledig vindt.

Op de volgende pagina geef je antwoord op de vraag van de eindopdracht:

Is rijkdom hetzelfde als macht? Wat betekent vrijheid als je macht hebt? Zorg

ervoor dat je in je antwoord iets zegt over vrijheid, macht, aanzien en rijkdom.

Je mag alle begrippen die we zijn tegengekomen gebruiken. Kijk hiervoor in

de begrippenlijst bij deze les.

Hieronder zie je dat je je antwoord kunt opschrijven. Maar je kunt hier

natuurlijk ook een collage, een tekening, een powerpoint of een stripverhaal

aan toevoegen!

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Nu gaan we in de klas een paar antwoorden bekijken. Vul hierboven zelf in een andere kleur aan wat jij nog belangrijk vindt als je iets nieuws hoort.

Begrippen

Burgerrechten = het geheel van voorrechten die sommige mensen in het Romeinse Rijk hadden, zoals het recht op een eerlijk proces.

Proletariër = persoon die te arm is om voor zichzelf te zorgen.

Plebejer = gewone burger van Rome.

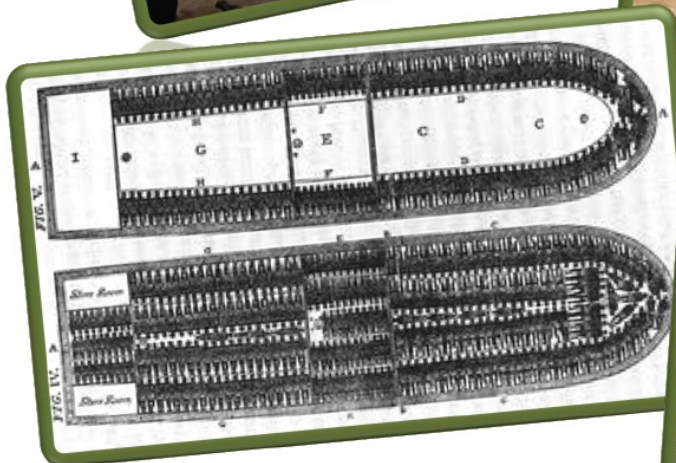
Patriciër = persoon uit een rijke en belangrijke familie.

Aanzien = hoe iemand beoordeeld wordt: in hoog aanzien staan betekent veel waardering of respect krijgen.

Noblesse oblige = adel verplicht (plus zelf gevonden uitleg).

Na de inleidende les en deze les heb je gezien wat vrijheid kan betekenen; veel plezier bij de volgende les!

LESBRIEF SLAVERNIJ

KOLONIES EN SLAVERNIJ

DE KOLONIES VAN SPANJE EN PORTUGAL

In de inleiding van deze les heb je al geleerd dat de Portugezen en de Spanjaarden de eersten waren die aan slavenhandel deden. Zij hadden kolonies veroverd in Amerika en ze hadden mensen nodig om voor hen in die kolonies te werken. Een kolonie is een gebied buiten het eigen land. Een kolonie werd vaak gebruikt om veel geld mee te verdienen. Het land dat de kolonie veroverd noemen we de kolonisator, meestal zijn dit de wat rijkere en machtigere landen. Wanneer een land bezig is met het stichten van één of meerdere kolonies, noemen we dat kolonisatie.

Dus toen de Spaanse en Portugese kolonisten mensen gingen halen om voor hen te werken, begon de trans-Atlantische slavenhandel. Ze haalden hun slaven uit Afrika en vervoerden ze vervolgens naar Amerika om ze daar te laten werken op hun plantages en in hun mijnen.

OPDRACHT 1

Ook Nederland heeft in de geschiedenis een aantal kolonies gehad, waaronder:

- Nederlands-Indië (nu Indonesië)
 - Suriname
 - Nederlandse Antillen
 - Nieuw-Guinea
- a) Zoek uit van wanneer tot wanneer deze gebieden kolonies zijn geweest van Nederland.
- b) Kleur de kolonies van Nederland in op de wereldkaart op je antwoordblad. Je mag hierbij de atlas gebruiken.

NEDERLAND EN SLAVERNIJ

WEST-INDISCHE COMPAGNIE

In de tijd dat de Spanjaarden en de Portugezen met de trans-Atlantische slavenhandel begonnen, was de slavenhandel in Nederland nog vrijwel onbekend. Nederlanders vonden het onchristelijk en onmenselijk. Toch kwam hier niet veel later verandering in en ging Nederland alsnog meedoen aan de slavenhandel.

In 1621 werd in Nederland de West-Indische Compagnie (WIC) opgericht. De WIC was een Nederlandse handelsorganisatie die was opgericht om, net zoals Spanje en Portugal, handel te gaan drijven in Noord- en Zuid-Amerika.

Want ook al waren de Spanjaarden en Portugezen vijanden van Nederland, het waren ook Nederlands grootste voorbeelden. Wat zij hadden, wilden ze in Nederland ook.

Toen er op de suikerrietplantages van de WIC een tekort kwam aan arbeidskrachten, is Nederland alsnog mee gaan doen aan de slavenhandel om zo aan genoeg arbeidskrachten te komen voor op de plantages. Met de oprichting van de WIC was ook voor Nederland de slavenhandel begonnen die tot 1859 zou duren. Uiteindelijk hebben de Nederlandse schepen in drie eeuwen tijd zo'n 550.000 slaven vervoerd. Dat is bijna vijf procent van de totale slavenhandel.

Logo van de WIC

Het West-Indisch Huis.
Hoofdkwartier van de WIC in
Amsterdam.

OPDRACHT 2

De West-Indische Compagnie wordt ook wel een multinational genoemd.

- Zoek uit wat het woord multinational betekent, je mag hierbij gebruik maken van een woordenboek of internet.
- Waarom is de WIC een multinational?
- Noem vijf bekende multinationals die je kent uit onze tijd:

OPDRACHT 3

Na de Spanjaarden en de Portugezen gingen nu ook de Nederlanders aan slavenhandel doen.

- Bekijk de tijdbalk hierboven. In wel tijdvak begonnen de Nederlanders met de slavenhandel? Kleur dit tijdvak rood op de tijdbalk op je antwoordblad.
En in welk tijdvak is de slavernij uiteindelijk afgeschaft? Kleur dit tijdvak groen op de tijdbalk op je antwoordblad.
- Toen er op de plantages van de WIC arbeidstekorten ontstonden, gingen ook zij slaven uit Afrika halen. Bedenk nog twee mogelijke redenen waarom de WIC met de slavenhandel is begonnen.

OPDRACHT 4

Lees de onderstaande bron.

'Als men in aanmerking neemt dat door de slavenhandel een groot aantal nuttige mensen in leven gehouden wordt; dat de slaven een veel beter leven hebben in onze Amerikaanse landen dan in hun vaderland; dat het voordelig is voor de negervolken dat hun misdadigers door deze handel voor altijd worden weggevoerd; en als men bovendien bedenkt welke voordelen hieruit voortvloeien voor onze Amerikaanse volksplantingen, waar de negers veel geschikter voor de landbouw blijken te zijn dan de blanken of de indianen, dan zal men moeten toegeven dat het voordeel van de slavenhandel zowel voor de negervolken als voor de slaven, voor de kooplieden in het algemeen en voor de volksplantingen in het bijzonder, de bezwaren en alle tegenwerpingen die men naar voren zou kunnen brengen, verre te boven gaat.'

Uit: 'Noodige onderrichtingen voor de slaafhandelaren' geschreven door de Nederlandse scheepsarts David Henri Gallandat.

- Gallandat stelt hier dat er ook voor de slaven positieve kanten aan de slavenhandel zitten. Wat werd er volgens deze scheepsarts als positief beschouwd voor de negervolken en de slaven zelf?
- Ben jij het met Gallandat eens dat er voor de slaven zelf ook wel degelijk voordelen aan de slavenhandel zaten? Beargumenteer je antwoord.

DRIEHOEKSHANDEL

Eeuwenlang deden de Nederlanders mee aan de slavenhandel. Toch deden veel mensen alsof zij er niets van af wisten, er was immers in Nederland zelf nooit een slaaf te zien! Maar hoe verliep die slavenhandel dan?

De Nederlandse kooplieden deden mee aan de driehoekshandel. Vanuit Nederland vertrokken ze met schepen, volgeladen met geweren, alcohol en katoenen stoffen, naar Afrika. In Afrika ruilden ze deze goederen voor slaven. Deze slaven werden vervolgens door dezelfde schepen weer meegenomen naar Amerika waar ze moesten gaan werken op de katoen- en suikerplantages. Met de opbrengst van de slavenverkoop werden specerijen gekocht die op de plantages werden verbouwd. Deze luxe producten werden vervolgens weer door de schepen naar Nederland vervoerd. De Nederlandse kooplieden hebben dus veel geld verdiend aan de slavenhandel, zonder dat er ooit een slaaf in Nederland is geweest.

OPDRACHT 5

Hieronder zie je een schematische weergave van de driehoekshandel. Aan jullie de opdracht om deze verder in te vullen (op je antwoordblad).

- Vul de namen van de werelddelen in op de juiste plaats in het kaartje.
Kies uit: Europa, Afrika en Amerika
- De schepen namen elke reis iets anders mee. Geef bij elke reis (pijl) aan wat de schepen die reis vervoerden.
- Bekijk het kaartje nog eens goed. Waarom zouden ze dit de driehoekshandel noemen?

SLAVERNIJ BIJ DE ROMEINEN

In de eerste les heb je de film 'Het Houten Zwaard' gezien. Hierin werd de Bataafse jongen Didius gevangen genomen door de Romeinen, om vervolgens als slaaf te worden verkocht aan een gladiatorenschool. Dus ook in de tijd van de Romeinen bestond er al een vorm van slavernij. Niet alleen in de vorm van gladiatoren, maar ze werden ook gebruikt in sommige huishoudens en net zoals bij de trans-Atlantische slavenhandel op het platteland. Toch zat er wel degelijk een groot verschil tussen de vorm van slavernij bij de Romeinen en bij de trans-Atlantische slavenhandel.

Een Romeinse slaaf aan het werk in de keuken van zijn heer.

OPDRACHT 6

Lees de onderstaande bron en geef aan wat het verschil was tussen de slavernij bij de Romeinen en de trans-Atlantische slavenhandel. Let hierbij op:

- de manier waarop er tegen slaven werd aangekeken;
- de manier waarop de slaven werden behandeld;
- de kans om hun vrijheid weer terug te krijgen.

“Een slaaf is een instrumentum vocale, een stuk gereedschap met een stem.” Dit is een uitspraak van een Romeinse geleerde. Slavernij was de normaalste zaak van de wereld en de Romeinen konden zich een maatschappij zonder slaven niet voorstellen. Je kwam slavernij overal tegen: op de boerderij, in de mijnen, in de arena en zelfs in de meeste huishoudens. De slaven hadden geen vrije wil en waren eigendom van de heer. Die bepaalde waar de slaaf woonde, maar ook of hij kinderen kreeg en met wie hij kinderen kreeg. De slaven waren in die tijd best duur, dus als je er een had kon je hem ook maar beter goed verzorgen. Sommige slaven mochten zelfs de administratie doen of les geven aan de kinderen van de heer. Ook konden sommige slaven wat geld verdienen voor zichzelf waarmee ze zich uiteindelijk misschien wel vrij konden kopen. Zij kregen dan hun vrijheid terug en waren geen slaaf meer. Toch hadden ze nog steeds niet dezelfde rechten als de gewone Romeinen. Ze bleven vaak nog lang afhankelijk van hun vroegere heer.

Bron: slavenenheren.wikispaces.com

REFLECTIE EN EVALUATIE

Tijdens deze lesbrief hebben jullie kennis gemaakt met het subthema slavernij. Hieronder volgen nog een paar laatste opdrachten om te kijken wat je er nu van geleerd hebt en of jullie meningen ten opzichten van de onderwerpen slavernij en vrijheid zijn veranderd.

OPDRACHT 7

In deze lesbrief heb je verschillende dingen geleerd over het onderwerp slavernij. Maar wat is volgens jou nu het belangrijkste dat je te weten bent gekomen over de slavernij?

Schrijf hieronder in maximaal 10 zinnen een samenvatting van de belangrijkste dingen die je in deze lesbrief over de slavernij hebt geleerd.

OPDRACHT 8

Bron 1

'De Zwarte Bladzijde'

Dit jaar is het 150 jaar geleden dat de slavernij in de Nederlandse koloniën werd afgeschaft. Van 27 juni t/m 31 augustus 2014 besteedt Het Scheepsvaartmuseum met de nieuwe tentoonstelling, De Zwarte Bladzijde, uitgebreid aandacht aan het thema slavenhandel.

Bron: www.hetscheepsvaartmuseum.nl

Bron2

Surinaamse Comité eist 30 miljard als genoegdoening slavernij

Het comité Nationale Reparaties Commissie Suriname eist 30 miljard euro van Nederland als genoegdoening voor de geleden materiele en geestelijke schade van de slavernij. De claim op herstelbetalingen is neergelegd bij de VN en wordt daar bestudeerd.

Bron: www.politalk.nl

- Lees bron 1. De Nederlandse betrokkenheid bij de slavenhandel wordt vaak 'een zwarte bladzijde uit onze geschiedenis' genoemd. Waarom zou dit zo genoemd worden?
- Sommige mensen vinden dat erkenning en herdenking van het slavernijverleden niet voldoende zijn. Vind jij dat Nederland de nazaten van de slavernij een schadevergoeding verschuldigd is? Beargumenteer je antwoord.

OPDRACHT 9

Ben je nu, na alles wat je geleerd hebt over de slavernij, anders tegen je vrijheid aan gaan kijken? Beargumenteer je antwoord.

ANTWOORDENBLAD

Naam:

Klas:

Opdracht 1

A)

	Kolonie van	Kolonie tot
Nederlands-Indië		
Suriname		
Nederlandse Antillen		
Nieuw-Guinea		

B)

Opdracht 2

A) _____

B) _____

C) _____

Opdracht 3

A)

B) 1. _____

2. _____

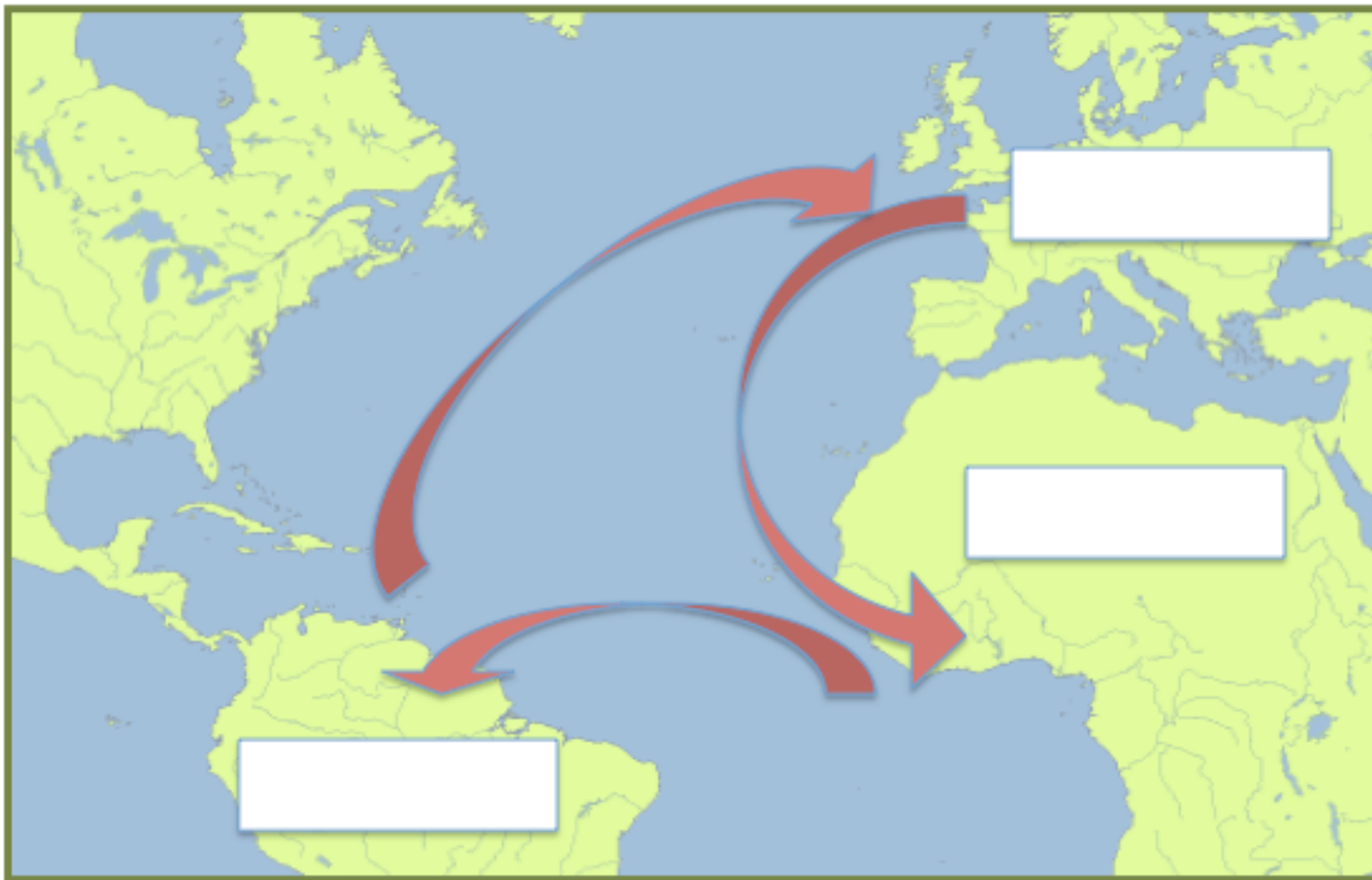
Opdracht 4

A) _____

B) _____

Opdracht 5

A)

B) _____

Opdracht 6

opdracht 7

opdracht 8

A)

B)

opdracht 9

Eigen keuze?

Deel 1 van de les:

Ondernemerschap:

Ga samen met het groepje aan de slag waarmee je in de inleidende les hebt samengewerkt.

Een **ondernemer** is een persoon die iets onderneemt en daarmee een of andere maatschappelijke bijdrage levert. De spelen was volksvermaak. Er moet hard voor gewerkt worden om uiteindelijk in de **arena** te belanden. Maar wat is daarvoor allemaal nodig?

Bedenk in jullie groepje wat je allemaal moet regelen om een gladiatoren school op te richten. Wat heb je allemaal nodig?

1. iemand uit jullie groepje houdt de tijd in de gaten jullie hebben voor deze opdracht 10 minuten.
1. iemand uit jullie groepje neemt de leiding om overzicht te bewaren.

Gladiatoren

Bron: www.wikikids.nl/gladiator

Een **gladiator** was meestal een slaaf of een gevangene. Hij kreeg eerst een training om goed te leren vechten. Een bekende gladiator in de Romeinse tijd was Spartacus. Gladiatoren waren meestal slaven die voor de lol van de keizer tegen leeuwen en 'goede' gladiatoren moesten vechten. Deze slaven waren boeren die werden ontvoerd, omdat ze niks waard waren tegenover de soldaten van de keizer. Als je als gladiator veel gevechten won kreeg je als beloning vrouwen, brood, geld en roem. Vaak werden de 'slechte' gladiatoren heel snel gedood. Daarom wou bijna niemand gladiator worden, alleen mannen die wisten dat ze goed met een zwaard om konden gaan. Er zijn heel veel mensen dood gegaan in de arena waar gladiatoren vochten. Ze moesten niet alleen tegen elkaar vechten maar ook tegen wilde dieren die de Romeinen uit Afrika hadden meegenomen. Niet alleen de keizer keek naar deze gevechten, heel het volk kon komen kijken en vond het erg leuk om te zien. Het was zoiets als voetbal vandaag de dag.

Bron: <http://www.scholieren.com/spreekbeurt/17324>

Het hoogtepunt van de carrière van een gladiator was het ontvangen van het **houten zwaard**, het symbool van de **vrijheid**. Sommige gladiatoren gingen door met hun carrière omdat ze geen afstand konden doen van hun roem en rijkdom.

Bedenk in jullie groepje wat het zou betekenen om het Houten Zwaard te krijgen? Zou je doorgaan met de spelen of zou je stoppen? En waarom? Ben je dan ook echt vrij? Heb je een keuze als gladiator? Zo, ja welke? Jullie hebben 10 minuten hiervoor.

Deel 2: van de les.

Vrijheid (15 minuten)

1. Ga voor jezelf na wat je nu onder vrijheid verstaat.

Schrijf dit op en kijk niet naar je eerder opgeschreven antwoorden.

2. Bespreek in het groepje wat jullie onder vrijheid verstaan.

Schrijf dit op en kijk nog niet naar de eerder opgeschreven antwoorden.

3. Ga nu vergelijken met jullie antwoorden van de inleidende les. Heeft vrijheid een andere betekenis gekregen? Zo ja wat is er veranderd?

4. Schrijf voor jezelf op wat je deze lessen reeks hebt geleerd.

5. Klaar!

Geef dit even aan bij de docent. Zodat jullie klassikaal kunnen gaan nabespreken (ongeveer 15 minuten hiervoor).